

NOVÍ AKTÉŘI NA POLI VÁLEČNÝCH KONFLIKTŮ

Případová studie Nejvyššího soudu Izraele

NEW ACTORS IN ARMED CONFLICT

Case Study of the Supreme Court of Israel

Jakub Fučík,^a Hubert Smekal^b

Abstrakt

Článek se zabývá diskuzí přítomnosti nové skupiny aktérů na poli vedení válečných konfliktů, a to vnitrostátních soudů. Na případu Nejvyššího soudu Státu Izrael ukazujeme, že proces označovaný jako judicializace se prosadil i v oblasti rozhodování o způsobech vedení ozbrojených konfliktů. Upozorňujeme, že k adekvátnímu uchopení situace se nelze zaměřit pouze na poměrně odvážnou judikaturu soudu, ale je nutné zohlednit také míru akceptace této judikatury důležitými hráči v politickém systému Státu Izrael.

Abstract

The article discusses the occurrence of a new group of actors in the field of pursuing military conflicts, namely the national courts. We present on the case of the Supreme Court of the State Israel that the process described as judicialization gained importance even in the issue of decision-making on pursuing military conflicts. We point out that in order to adequately grasp the position of the Supreme Court and its influence, it is necessary to consider also the acceptance of the Court's case-law from the side of other important actors in the political system of the State Israel.

Poděkování

Článek byl zpracován v rámci projektu Masarykovy university "Evropa v měnicím se mezinárodním prostředí" (MUNI/A/1316/2014).

Upřímně děkujeme recenzentům za velmi podnětné výtky a důležité a podrobné návrhy na vylepšení textu.

Klíčová slova

Ozbrojené konflikty; soudy; judicializace politiky; Nejvyšší soud Izraele; mučení; cílené zabití; mezinárodní právo.

^a Department of International Relations and European Studies, Faculty of Social Studies, Masaryk University. Brno, Czech Republic. 274520@mail.muni.cz. G-8537-2013.

^b Department of International Relations and European Studies, Faculty of Social Studies, Masaryk University. Brno, Czech Republic. hsmekal@fss.muni.cz.

Keywords

Armed Conflicts; Courts; Judicialization of Politics; the Supreme Court of Israel; Torture; Targeted Killing; International Law.

Úvod

„Demokracie musí někdy bojovat s jednou rukou svázanou za zády. Ale i přesto má navrch.“

Aharon Barak, bývalý předseda Nejvyššího soudu Izraele

Cílem textu je poukázat na relativně nový fenomén rozrůstání počtu a druhu aktérů, kteří mohou významným způsobem ovlivňovat možnosti vedení ozbrojených konfliktů, konkrétně se zaměřujeme na vnitrostátní soudy. Vedení ozbrojených konfliktů se v liberálních demokraciích dostalo z exkluzivní domény armády a exekutivní moci, přičemž alespoň o kontrolní pravomoci posílily zákonodárné orgány. Vnitrostátní soudy se až donedávna držely stranou a do vedení válečných konfliktů zbylým dvěma složkám moci nezasahovaly. Soudcové uznávali, že ve své pozici nejsou nejlépe situováni pro řešení sporů týkajících se vedení války, nicméně možnosti vytyčit jisté mantinely se úplně nevzdali. Soudce Nejvyššího soudu USA například ve svém disentu slavně vyřknul: „*Pokud má tento národ zůstat věrný ideálům, které symbolizuje jeho vlajka, nesmí používat nástroje tyranie, a to ani k obraně před útoky tyranie.*“¹ Ke způsobům vedení ozbrojených konfliktů se logicky vyjadřují zejména soudy zemí, které se aktivně vojensky angažují. Nejrozvinutější judikaturu mají vedle Spojených států amerických také Spojené království a Stát Izrael. Právě na případ Izraele se zaměřujeme, abychom popsali fenomén objevující se v posledních desetiletích, a to judicializaci vedení ozbrojených konfliktů. Nejprve s využitím literatury načrtáváme vývoj na poli aktérů rozhodujících o způsobu vedení válečných konfliktů a poté představujeme koncept judicializace, jež následně rozebíráme na případu Izraele. Zajímají nás nejen výroky Nejvyššího soudu Izraele ve vztahu k vedení ozbrojených konfliktů, ale také to, do jaké míry jsou jeho výroky ostatními složkami moci respektovány. Pozice aktéra v rámci rozhodovací struktury totiž není dána pouze jeho vlastní činností, ale zejména postojem ostatních aktérů vůči němu. Míra akceptace nově působícího aktéra ze strany již etablovaných struktur zásadně ovlivňuje výslednou aplikaci rozhodnutí příslušného aktéra a tím i jeho podíl na vedení ozbrojených konfliktů. Hlavní cíl textu spočívá v popsání fenoménu judicializace vedení ozbrojených konfliktů v Izraeli, jemuž doposud v České republice nebyla příliš věnována pozornost. Vedle informačního přínosu může studie sloužit také jako důkaz vzrůstající moci soudů, a to na základě logiky nejméně pravděpodobného případu.² Přežití státu a s ním související zajištění bezpečnosti patří do samého jádra funkcí státu, které se typicky vyznačují nutností jasných a rychlých rozhodnutí a koncentrací rozhodovacích pravomocí. Soudní rozhodování do takové konstelace nezapadá a v historii soudy do záležitostí bezpečnostní politiky nezasahovaly. Oblast bezpečnosti tedy patří do skupiny nejméně pravděpodobných případů, kterými by se soudy zabývaly. Na druhé straně nutno poznamenat, že izraelský případ patří mezi výjimky, v jiných státech si soudy takto

¹ Nejvyšší soud USA. *Rumsfeld v. Padilla* [on-line]. 542 U.S. 426 (2004), dissent soudce Stevens, s. 12, [cit. 2014-03-31]. Dostupné z: <http://www.law.cornell.edu/supct/pdf/03-1027P.ZD>

² GEORGE, Alexander L. - BENNETT, Andrew. *Case Studies and Theory Development in the Social Sciences*. Cambridge, MA: MIT Press, 2005, s. 121

silnou pozici (možná prozatím) nevydobyly. Kromě sekundárních zdrojů k tématu prezentujeme také vybrané nálezy Nejvyššího soudu Izraele ve věcech týkajících se ozbrojených konfliktů, přičemž vybíráme ty, které odborná literatura označuje za klíčové. Posléze zjišťujeme míru proniknutí závěrů soudů do praxe vedení ozbrojených konfliktů.

ROZHODOVÁNÍ O ZPŮSOBU VEDENÍ VÁLEČNÝCH KONFLIKTŮ

Aktéry ozbrojených, respektive válečných konfliktů je možné rozdělit do dvou základních skupin, a to na státní a nestátní participanty. Jednotliví zástupci těchto kategorií, ať již se jedná o státy, mezistátní organizace, povstalecké či teroristické skupiny, jsou ovšem touto typologií fakticky vyjádřeni jako „black box“. Představené dělení se sice vyznačuje vysokou vypovídací schopností při identifikaci jednotlivých aktérů a umožňuje relativně přesné odlišení (státní vs. nestátní participanty), ale již neposkytuje informace o jejich vnitřní struktuře a významu jednotlivých „prvků“ takového uspořádání.³ Účast státu v konfliktu je totiž fakticky zajištěna prostřednictvím jeho orgánů nebo složek (např. vláda, ozbrojené složky). Jejich charakter a vazby mezi nimi (např. nastavení rozhodovacích mechanismů) spoluutváří⁴ výsledné chování dotčeného aktéra. Příkladem mohou být ozbrojené síly, které se přímo účastní bojových střetnutí v rámci konfliktu. Zabraná území, vítězství a prohry, porušení mezinárodního práva aj. jsou ale ve formě příslušného jednání primárně přičítána právě státu. Obecně lze tedy na úrovni státní struktury pozorovat průběh a podobu rozhodovacího procesu vztahujícího se k působení v ozbrojeném konfliktu.

Z pohledu do historie můžeme konstatovat, že význam a zodpovědnost vnitrostátních aktérů na rozhodování o ozbrojeném konfliktu se vyvíjel spolu s proměnou státu, respektive formy státního zřízení obecně. Prvním klíčovým aktérem byl panovník. Kontrola a moc feudalistického monarchy byla zpočátku konstituována faktickým ztotožněním jeho osoby s panstvím, kterému vládl, což odpovídalo závazkům a podřízenosti jeho poddaných. Na druhou stranu, také on byl ve svém rozhodování fakticky limitován postojem svých leníků. V souladu s decentralizovanou mocenskou strukturou totiž právě šlechta zajišťovala panovníkovi většinu ozbrojených sil a král se spoléhal na to, že ho bude ve vojenských taženích podporovat.⁵ S postupným posilováním centralistických tendencí se panovníkovi v některých zemích (např. Francie během vlády rodu Bourbonů) víceméně dařilo omezovat tuto závislost a v krajním případě absolutistické monarchie působit jako jediný aktér rozhodovacího procesu. Samozřejmě i v této podobě lze identifikovat určitý vliv např. rádců, kteří utvářeli panovníkův postoj. Žádná z těchto osob (institucí) ovšem nedisponovala formální mocí pro směřování chování státu v rámci konfliktu. Určitou výjimkou se ovšem stala pozice ministra obrany coby pozice „odborníka“ zodpovědného za správu ozbrojených sil. Například ve Francii se tato funkce konstitovala přibližně ke konci 16. století, přičemž

³ Dle vymezeného cíle a záměru tohoto článku bude další text zaměřen na jediný druh aktéra konfliktu, kterým je stát, ovšem výchozí předpoklady této kapitoly jsou v zásadě aplikovatelné i na ostatní účastníky ozbrojených konfliktů.

⁴ V souladu s jednotlivými teoriemi mezinárodních vztahů nelze opomenout vliv dalších faktorů (role struktury mezinárodního prostředí, lidské přirozenosti apod.), přičemž jejich význam se proměňuje s konkrétními případy, respektive různými aktéry. Podrobněji k těmto faktorům např. MORGENTHAU, Hans J. *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*. New York: McGraw-Hill, 1993; WALTZ, Kenneth N. *Man, the State and War: Theoretical Analysis*. New York: Columbia University Press, 2001

⁵ Např. WITTFOGEL, Karl A. *Oriental Despotism: A Comparative Study of Total Power*. New Haven: Yale University Press, 1967, s. 59

patřila mezi první čtyři zřízená „ministerstva“ v rámci souhrnného (takřka vrcholného) orgánu výkonné moci, který v tomto smyslu již vykazoval určitou podobnost s vládou v jejím dnešním významu.⁶ Přibližně ve stejném období dochází např. v Anglii k v zásadě opačnému procesu v podobě etablování konstituční monarchie. Omezení moci panovníka ze strany šlechty bylo transformováno v prosazování dalšího aktéra do této oblasti, a to parlamentu coby kolegiálního orgánu. Právě v Anglii získal oficiálně pravomoci pro rozhodování o ozbrojených konfliktech po restauraci Stuartovců v roce 1660.⁷ Zajímavý vývoj následoval po vzniku a rozšiřování republikánských států založených na demokratickém způsobu vlády. Myšlenky jako dělba moci, civilní kontrola ozbrojených sil⁸ aj. přinesly propojení všech výše uvedených aktérů, tj. prezidenta jako „nástupce“ panovníka, ministerstva obrany a vlády obecně, parlamentu a ozbrojených sil, do jednotného funkčního a rozhodovacího rámce.

Stát Izrael reprezentuje zástupce republikánských států s demokratickým způsobem vlády. Ústava státu je nepsaná, přičemž její úlohu „supluje“ tzv. základní zákony⁹, které mj. vymezují pozici a úlohu hlavních politických aktérů. Izraelský parlament (Kneset) disponuje exkluzivními pravomocemi v oblasti legislativy. Kneset může schválit zákon týkající se jakéhokoliv tématu - tudíž i ozbrojeného konfliktu - za předpokladu, že zákon není v rozporu s existujícími základními zákony a je dodržen předepsaný legislativní proces.¹⁰ Současně prostřednictvím Komise pro zahraniční vztahy a obranu Kneset kontroluje činnost vlády v oblasti zahraniční politiky, ozbrojených sil a bezpečnosti.¹¹ Úloha prezidenta v legislativní oblasti spočívá v signování přijatých zákonů a ratifikovaných mezinárodních smluv.¹² Izraelská vláda (Memšala) působí jako vrcholný kolektivní orgán výkonné moci, přičemž jednotliví ministři jsou za svůj resort přímo odpovědní předsedovi vlády. Do kompetencí Memšaly spadá mj. iniciace válečných operací, z čehož jsou vyjmuty nezbytné vojenské akce na obranu státu a veřejného bezpečí.¹³ Samotná armáda Izraele, která je reprezentována Izraelskými obrannými silami, přímo podléhá ministrovi obrany, který zastupuje vládu. Vrchním velitelem ozbrojených sil je náčelník generálních štábů, schvalovaný a jmenovaný na návrh ministra obrany vládou.¹⁴ Izraelské obranné síly ovšem neplní pouze (tradiční) bojovou funkci, ale na okupovaném (palestinském) území zajišťují

⁶ Podrobněji např. SARMANT, Thierry. *Les ministres de la Guerre 1570-1792*. Paris: Belin, 2007.

⁷ Institute of Historical Research. *Parliament and International Relations* [on-line]. 2014 [cit. 2014-03-31]. Dostupné z: <http://www.historyofparliamenton-line.org/themes/diplomacy-war>

⁸ Např. KOHN, Richard H. *An Essay on Civilian Control of the Military* [on-line]. 1997 [cit. 2014-03-31]. Dostupné z: http://www.unc.edu/depts/diplomat/AD_Issues/amdipl_3/kohn.html; HUNTINGTON, Samuel P. *The Soldier and the State: The Theory and Politics of Civil-Military Relations*. New York: Belknap Press of Harvard University Press, 1981 aj.

⁹ Seznam a jejich znění je k dispozici na <http://goo.gl/Q5o2wD> [cit. 2014-03-31]

¹⁰ Stát Izrael. *Powers and Functions of the Knesset* [on-line]. 2010 [cit. 2014-03-28]. Dostupné z: http://www.knesset.gov.il/description/eng/eng_mimshal0.htm

¹¹ Stát Izrael. *Foreign Affairs and Defense Committee* [on-line]. 2014 [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: http://www.knesset.gov.il/committees/eng/committee_eng.asp?c_id=4

¹² Stát Izrael. *Basic Law: The President of the State* [on-line]. 2003 [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: http://www.knesset.gov.il/laws/special/eng/basic12_eng.htm

¹³ Stát Izrael. *Basic Law: The Government (2001)* [on-line]. 2003 [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: http://www.knesset.gov.il/laws/special/eng/basic14_eng.htm

¹⁴ Stát Izrael. *Basic Law: The Military* [on-line]. 2003 [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: http://www.knesset.gov.il/laws/special/eng/basic11_eng.htm

těž výkon veřejné moci. Jednotliví izraelští vojenští velitelé tak ve své pozici koncentrují vládní, legislativní a administrativní pravomoci.¹⁵

Ve stručnosti jsme popsali rámcový historický vývoj, co se týče alokace hlavních rozhodovacích pravomocí v otázkách obrany a vedení válečných konfliktů a upozornili na trend rozšiřování okruhu zainteresovaných aktérů. Představili jsme situaci v Izraeli, na niž se text zaměřuje. Dále se věnujeme tématu expanze moci soudů, k níž došlo zejména v posledních sedmi desetiletích.

JUDICIALIZACE

Po druhé světové válce dochází v „západním“ (liberálnědemokratickém) světě ke znatelnému nárůstu významu práva a právních institucí. Vznikají ústavní soudy, které mají pravomoc přezkoumávat výstupy legislativy a exekutivy a v případě jejich nesouladu s normami vyššími je i rušit. Do ústav států se zařazují listiny práv a vznikají lidskoprávní úmluvy na globální (v rámci Organizace spojených národů) i regionální (například Úmluva o lidských právech a základních svobodách Rady Evropy) úrovni. Tento vývoj je zahalen do paradigmatu spojených národů demokracie, liberalismu a konstitucionalismu - meziválečný vývoj v Německu ukázal, že demokracie redukovaná na způsob výběru vlády nepostačuje, ale je třeba vybudovat systém, který zaručí ochranu práv, včetně menšin. Na ochranu práv, zabudovaných do ústav a podléhajících ztíženému mechanismu změny, dohlíží ústavní soudy, případně obecné soudy s možností soudního přezkumu aktů legislativy a exekutivy. První velká vlna zřizování soudů s možností soudního přezkumu přišla po druhé světové válce a druhá s koncem studené války: V roce 1951 existoval ústavní přezkum v 38 % ústavních systémů a o šedesát let později (2011) již dávalo soudům možnost dohlížet nad naplňováním ústavy 83 % světových ústav.¹⁶ Soudy nabídky ústavodárce často využívají a rázným způsobem zasahují do politické a společenské reality států. Proces nárůstu moci soudů bývá označován za judicializaci, mezi nejužívanější vymezení patří Vallinderovo, které poukazuje na expanzi působnosti soudů nebo soudců, a to na úkor politiků nebo administrativy. Rozhodování o zásadních společenských otázkách se tak posouvá směrem od zákonodárce, vládního kabinetu nebo orgánů veřejné správy také směrem k soudům. Zároveň se ostatní orgány ve způsobu práce inspirují soudními postupy a například poskytují zdůvodnění pro svá rozhodnutí.¹⁷ K. von Beyme si všímá míry ovlivnění politického procesu, kdy legislativní a exekutivní orgány kalkulují s tím, co na jejich výstupy řekne ústavní soud, a vysvětlují například v návrzích zákonů důvody, které je k přijetí normy vedly.¹⁸

Zejména v posledním desetiletí se rozšířily v sociálních vědách komplexnější empiricky podložené pokusy nabídnout vysvětlení expanze soudů a jejich moci. Na základě rozsáhlé kvantitativní studie T. Ginsburg a M. Versteeg tvrdí, že za zřizováním soudů s možností přezkumu stojí vnitrostátní percepce rozhodujících aktérů ohledně budoucnosti, konkrétně

¹⁵ Podrobněji např. CAVANAUGH, Kathleen A. Selective Justice: The Case of Israel Occupied Territories. *Fordham International Law Journal*. 2002, roč. 26, č. 4, s. 934-960

¹⁶ GINSBURG, Tom - VERSTEEG, Mila. Why Do Countries Adopt Constitutional Review? *Journal of Law, Economics, and Organization*. 2014, roč. 30, č. 3, s. 58

¹⁷ VALLINDER, Torbjörn. When the Courts Go Marching. In: TATE, C. Neal - TORBJÖRN, Vallinder. *The global expansion of judicial power*. New York [u.a.]: NYU Press, 1995, s. 13

¹⁸ VON BEYME, Klaus. The German Constitutional Court in an Uneasy Triangle between Parliament, Government and the Federal Länder. In: SADURSKI, Wojciech. *Constitutional justice, east and west: Democratic legitimacy and constitutional courts in post-communist Europe in a comparative perspective*. The Hague: Kluwer Law International, 2002, s. 110

očekávání, jestli se udrží u moci. Pokud očekávají po dlouhé době vládnutí volební porážku, pak s vyšší pravděpodobností zřídí instituci, která by pomohla ochránit jejich základní hodnoty. Konkurenční vysvětlení, která tvrdí, že ústavní přezkum se vyvinul jako reakce na problémy vládnutí (zejména pro řešení sporů mezi úrovněmi vlády ve federacích, nebo pro řešení sporů mezi jednotlivými složkami moci), případně že ústavní přezkum vyplývá z touhy po ochraně lidských práv a právního státu, se ukázala jako méně robustní.¹⁹ Každopádně, s rozmachem moci soudů bývají spojovány faktory jako ochrana lidských práv, federalismus, vzrůstající nedůvěra vůči vládám, úhybné manévry politiků v podobě delegace nepopulárních rozhodnutí na soudní orgány, dělba moci, využívání soudů zájmovými skupinami a opozicí, neefektivita přímo volených institucí či ve srovnání s jinými politickými institucemi vysoká důvěra veřejnosti v soudy.²⁰ S rostoucí mocí soudů ovšem vytanul problém, pro něž se vžil název „non-majoritarian difficulty“, který zpopularizoval A. Bickel.²¹ Soudy s možností rušit právní předpisy přijaté parlamenty jdou vlastně proti vůli reprezentantů lidu, majících přímou demokratickou legitimitaci.²²

J. Ferejohn vymezil tři hlavní substantivní změny, které expanze soudů přinesla. Soudy stanovují substantivní hranice, jež legislativní instituce nesmějí překročit; soudy také stále více ovlivňují substantivní podobu politik; a zatřetí, soudy již regulují i samotný politický boj.²³ Navzdory nastíněnému rozmachu soudní moci zůstávalo vedení ozbrojených konfliktů jednou z mála oblastí, kam se soudní moc zdráhala intenzivněji zasahovat. Nicméně i tato bariéra postupně padá. S ingerencí soudů do ozbrojených konfliktů mají ze západního světa logicky zkušenosti zejména země, jež se jich přímo účastnily. Po útocích z 11. září 2001 se takový scénář týkal tahounů ve „válce proti terorismu“: Spojených státům amerických a Spojeného království. V USA se bývalý tamní šéf Nejvyššího soudu Rehnquist vyjádřil ve smyslu, že ani ve válce právo nemlčí, pouze mluví poněkud jiným jazykem.²⁴ Právní teoretikové uznávají, že když dojde na krizovou situaci, tak exekutiva jedná, legislativa asistuje a soudy se drží stranou. Se svou pomalostí, rigiditou, důsledným lpěním na právních normách a odůvodňováním rozsudků nemohou soudy v době ohrožení konkurovat exekutivě, která může jednat rychle, rozhodně a flexibilně a zároveň s vyšší mírou utajení a bez nutnosti podrobného veřejného zdůvodňování každého rozhodnutí. Po vyřešení krizové situace se ale soudy zpětně vracejí k proběhnuvším událostem a zpětně je hodnotí.²⁵ V minulosti Nejvyšší soud USA řešil otázky použitelnosti vojenských tribunálů či třeba internace Američanů japonského původu za druhé světové války. V posledním desetiletí se

¹⁹ Viz GINSBURG - VERSTEEG, ref. 16.

²⁰ SMEKAL, Hubert. Soudcokracie, nebo judicializace politiky?. In: SMEKAL, Hubert - POSPÍŠIL, Ivo. *Soudcokracie, nebo judicializace politiky? Vztah práva a politiky (nejen) v časech krize*. Brno: Muni Press, 2013, s. 12-33

²¹ BICKEL, Alexander M. *The least dangerous branch: the Supreme Court at the bar of politics*. New Haven: Yale University Press, 1986, s. xii

²² Pro další debatu tohoto problému viz: BAROŠ, Jiří. Od ústavní demokracie k ústavnímu soudnictví. In: SMEKAL, Hubert a Ivo POSPÍŠIL. *Soudcokracie, nebo judicializace politiky? Vztah práva a politiky (nejen) v časech krize*. Brno: Muni Press, 2013, s. 34-51.; SMEKAL, Hubert. Kam se poděla většina? O demokratické legitimitě ESLP. In: BOBEK, Michal, Jiří KMEC, David KOSAŘ a Jan KRATOCHVÍL. *Dvacet let Evropské úmluvy v České republice a na Slovensku*. Praha: C. H. Beck, 2013, 231-243

²³ FERREJOHN, John. Judicializing Politics, Politicizing Law. *Law and Contemporary Problems*. 2002, roč. 65, č. 3, s. 41-68

²⁴ REHNQUIST, William H. *All the laws but one civil liberties in wartime*. New York: Random House, 2001, s. 224-225

²⁵ POSNER, Eric - VERMEULE, Adrian. *Terror in the balance: security, liberty, and the courts*. New York: Oxford University Press, 2007

v souvislosti s bojem proti terorismu soudcové zabývají případy ohledně přípustnosti zesílených výslechových metod (mučení), procesních práv osob podezřelých z účasti na teroristických činech, rozsahu utajovaných informací (kauza Wikileaks) či věznic na Guantánamu. V budoucnu zřejmě přibude otázka využívání bezpilotních letounů (dronů) pro odstraňování nežádoucích osob bez jakéhokoliv soudního procesu. Ve Spojeném království se dočkaly rozsudků kauzy vojáků, kteří používali na blízkovýchodních základnách vůči tamním vězňům zakázané praktiky, a v Německu se soudně řešila možnost sestřelení civilního letadla, které potenciálně mohou zneužít teroristé.²⁶ Z krátkého nástinu situace je tedy zřejmé, že národní soudy začínají zasahovat i do problematiky vedení ozbrojených konfliktů, byť se chovají zdrženlivěji než v jiných oblastech a uznávají hlavní roli exekutivních složek.

NEJVYŠŠÍ SOUD IZRAELE A ZPŮSOBY VEDENÍ VÁLKY

Nejvyšší soud Izraele plní dvojí funkci - jednak je poslední odvolací instancí a také řeší spory mezi jednotlivci a státem, které nespádají do jurisdikce jiného soudu. Vzhledem k tomu, že Izrael nemá psanou ústavu, bývá Nejvyšší soud považován za důležitou pojistku proti překračování pravomocí ze strany státu. Nejvyšší soud si vydobyl vysoké renomé a Izrael jako země se řadí mezi nejvíce „judicializované“.²⁷ V našem textu se zaměřujeme na roli Nejvyššího soudu v ozbrojeném konfliktu, který Izrael již po desetiletí vede s Palestinci, a ukazujeme, jak vnitrostátní soud může omezovat volné působení vlastních ozbrojených složek. Palestinci se začali se svými stížnostmi obracet na Nejvyšší soud koncem 70. let.²⁸ V případě *Duweikat*²⁹ Nejvyšší soud zrušil zábor půdy armádou na okupovaných územích. Tento rozsudek představuje významný odklon od dřívější judikatury, protože od začátku 70. let, kdy se podobné případy začaly objevovat, dávaly soudy najevo, že do vojenských aktivit zasahovat nebudou. Nejvyšší soud se tedy roku 1979 postavil armádě i osadníkům, k jejichž nelibosti vyhlásil, že armáda musí soukromé palestinské území vyklidit, jelikož nepodložila nezbytnost zabránění půdy přesvědčivými bezpečnostními důvody. Soud tím dal jasně najevo, že ani armáda si nesmí při přijímání restriktivních opatření počínat bez jakýchkoliv omezení a její akty musí být přiměřené.

Další důležitý příspěvek Nejvyššího soudu do omezení volnosti armády v jejím jednání představují rozsudky týkající se nešetrného vyslýchání vězňů s cílem získat potenciálně důležité informace. Po vítězství v šestidenní válce Izraeli připadl Západní břeh a pásmo Gazy, kde zavedl vojenskou správu a spolu s ní též systém vojenských soudů. Od roku 1967 před nimi stálo na půl miliónu Palestinců, z nichž někteří zakusili drsné výslechové metody. Plných dvacet let se Izraeli dařilo nařčení rozptylovat, než o mučení podala zprávu Landauova komise, zřízená samotnou izraelskou vládou. Komise však zároveň označila výslechové praktiky za ospravedlnitelný prostředek v boji proti teroristickým aktivitám.³⁰

²⁶ SMEKAL, Hubert - MAJERČÍK, Lubomír. Vnitrostátní soudy a ozbrojené konflikty. In: POSPÍŠIL, Ivo KRŪŽ, Zdeněk. *Ozbrojené konflikty po konci studené války*. Brno: Muni Press, 2012, s. 191-227

²⁷ EDELMAN, Martin. The judicialization of politics in Israel. *International Political Science Review*, 1994, roč. 15, č. 2, s. 177-186

²⁸ SHAMIR, Ronen. "Landmark Cases" and the Reproduction of Legitimacy: The Case of Israel's High Court of Justice. *Law and Society Review*, 1990, roč. 24, č. 3, s. 781-805

²⁹ Nejvyšší soud Izraele. *Duweikat et al. v. Government of Israel*, HCJ 390/79 [on-line]. 22. října 1979 [cit. 2014-03-31]. Dostupné na: http://www.hamoked.org/files/2010/1670_eng.pdf

³⁰ HAJJAR, Lisa. Human Rights law, executive Powers, and torture in the Post-9/11 era. In: BULLARD, Alice. *Human Rights in Crisis*. Burlington, VT: Ashgate, 2008, s. 13-14

V roce 1999 Nejvyšší soud zakázal mučení jako běžnou výslechovou praxi, nicméně připustil jeho použití za výjimečných okolností, pokud to povolí legislativa.³¹

Další velmi sporný nástroj vedení konfliktu představuje izraelská praxe zabíjení středně a výše postavených palestinských militantů bez jakéhokoliv soudního procesu.³² Od zahájení druhé intifády v září 2000 do konce roku 2005 ozbrojené složky zlikvidovaly skoro dvě stovky Palestinců, kteří padli za obětí jedné ze tří užívaných metod zabití - odstřelovačem, nastražením bomby nebo cíleným leteckým úderem.³³ Počet obětí s postupem času ještě narostl, další problematyczny fakt navíc představuje údaj, že zhruba 40 % obětí představují nezainteresovaní civilisté.³⁴ Nejvyšší soud prohlásil, že mezi Izraelem a teroristickými organizacemi v Judeji, Samaři a Pásmu Gazy probíhá mezinárodní ozbrojený konflikt, tudíž se aplikuje mezinárodní právo. To rozeznává civilisty a kombatanly, kteří představují legitimní cíl. Nejvyšší soud nicméně podezřelé teroristy nepovažuje za kombatanly, nýbrž za civilisty s omezeným statutem. Na civilisty se nevztahuje ochrana, pokud se zrovna přímo podílejí na nepřátelských aktech - tehdy mohou být cílem útoku a neaplikují se na ně ani práva kombatanly.

Soud stanovil pro ospravedlnění praxe cíleného zabíjení čtyři podmínky:

- 1) zařazení civilistů na seznam osob k zabití musí být přesvědčivě zdůvodněné, běžným civilistům se nesmí nic stát;
- 2) pokud lze použít méně poškozující prostředky (například zadržení), pak se musí použít;
- 3) každý provedený útok se musí řádně prošetřit; pokud došlo k neoprávněnému útoku, připadá pozůstalým kompenzace;
- 4) je třeba minimalizovat škody na nezainteresovaných civilistech; pokud by nepřiměřeně trpěli, nelze útok provést.

Nejvyšší soud zdůrazňuje, že demokracie musí boj s terorem absolvovat v souladu s mezinárodním právem a zásadami právního státu. Účel nesvětí prostředky, ale mezi lidskými právy a bezpečností se musí pečlivě vyvažovat. Nejvyšší soud tedy nezakazuje cílená zabití jako taková, ale stanovuje jim aspoň restriktivní podmínky. Na druhé straně Nejvyšší soud zvolil značně expanzivní výklad podílení se na nepřátelských aktech, mezi něž zařadil nejen samotný akt, ale i fáze předcházející a následující. Pokud někdo páchá teroristické činy opakovaně, nemůže se spoléhat na ochranu vůbec. Mezi způsobilé terče izraelských útoků se zařadily také osoby, které teroristické činy plánují, organizují, případně o nich rozhodují.³⁵ Mezi způsobilé terče patří rovněž „živé štíty“, které se podle soudu přímo účastní nepřátelských akcí. Pozoruhodné je, že Nejvyšší soud případ rozhodl

³¹ Nejvyšší soud Izraele. *Public Committee Against Torture in Israel v. 1. The State of Israel a 2. The General Security Service a další*, H.C. 5100/94 a další [on-line]. 6. září 1999 [cit. 2014-03-31].

Dostupné na: <http://goo.gl/dUv8mU>

³² K tématu cíleného zabíjení blíže viz JANKŮ, Martin. Problematika a principy uplatnění „targeted assassinations“ v boji proti terorismu. *Obrana a strategie*, 2009, roč. 2009, č. 1, s. 37-49

³³ MEISELS, Tamar. *The Trouble with Terror: liberty, security, and the response to terrorism*. New York: Cambridge University Press, 2008, s. 114

³⁴ OTTO, Roland. *Targeted killings and international law: with special regard to human rights and international humanitarian law*. Heidelberg: Springer, 2012, s. 1-3

³⁵ Právě tento aspekt rozsudku patří mezi nejspornější a kritikové upozorňují, že příliš rozšiřuje časové rozpětí, kdy civilista může být legálně zabit. Viz např.: EICHENSEHR, Kristen E. On Target? The Israeli Supreme Court and the Expansion of Targeted Killings. *The Yale Law Journal*, roč. 116, č. 8, 2007, s. 1873-1881

i přes nesouhlas vlády, podle níž se případem soud neměl vůbec zabývat.³⁶ To opět indikuje, že zasahování soudů do bezpečnostních otázek nelze považovat za všeobecně akceptované, ba naopak, Nejvyšší soud musí svou postupně se etablojící pozici v této oblasti opakovaně obhajovat.

Další zajímavé případy zabývající se ingerencí soudní moci do způsobu vedení konfliktů se týkaly například kontroverzní praxe ozbrojených sil, které používaly tzv. sousedskou proceduru či proceduru včasného varování. V rámci ní se používají při zatýkání osob podezřelých z terorismu místní obyvatelé, kteří pro izraelské ozbrojené složky sehrávají roli živého štítu, případně jim (z donucení) asistují při prohledávání budov. Nejvyšší soud tyto praktiky prohlásil za odporující mezinárodnímu právu,³⁷ za což si vysloužil kritiku ministra spravedlnosti, nicméně ozbrojené síly se rozsudku okamžitě podřídily.³⁸

Nejvyšší soud se zabýval dokonce též otázkou, jaké typy střel mohou ozbrojené síly používat. Stěžovatelé požadovali zákaz užívání flešetové munice v Pásmu Gazy, které po explozi vystřelí šipky v okruhu několika set čtverečních metrů, čímž mohou zabít také civilisty. Nejvyšší soud judikoval, že mezinárodní právo tento typ střel nezakazuje, tudíž do výběru bojových prostředků nebude ozbrojeným silám zasahovat. Konkrétní užití těchto střel podléhá schválení velitele, který postupuje v souladu s armádními směrnicemi tak, aby nedošlo k úmrtím osob, které neohrožují izraelské jednotky nebo civilisty.³⁹

Vedou se debaty, jak je možné, že si Nejvyšší soud Izraele postupně vydobyl relevantní pozici i v oblasti vedení ozbrojených konfliktů, tedy oblasti, jež patří do sféry té nejvyšší politiky, kde soudy obvykle zachovávají zdrženlivost. Izraelská vojenská okupace palestinských území trvá již od roku 1967, přičemž zásadní problémy se nepodařilo politikům vyřešit. Za situace slabší politické akceschopnosti, silných stranických rozepří a výsledných politik, které nebyly schopné uspokojit společenskou poptávku, získal důvěru právě Nejvyšší soud, který byl pokládán za nestranný a nezávislý. Na přelomu tisíciletí lze ještě připočítat faktor respektovaného předsedy soudu Aharona Baraka (1995-2006), který pomohl proměnit původní soudcovskou zdrženlivost (ve smyslu odmítání zasahovat do „politických otázek“)⁴⁰ až k heslu - soudit lze cokoli.⁴¹ Důležitou roli patrně sehrála také změna v mezinárodním diskurzu, jež souvisí s koncem studené války, který akcentuje ochranu lidských práv a respektování mezinárodního práva.⁴² Institute, které se soustředí právě na ochranu lidských práv, a to i za použití mezinárodního práva, jsou právě soudy.

³⁶ Tříčlenný soud se shodl co do výsledku, ale odůvodnění vypracoval každý soudce své vlastní.

Nejvyšší soud Izraele. 1. *The Public Committee against Torture in Israel* a 2. *Palestinian Society for the Protection of Human Rights and the Environment v. The Government of Israel et al.*, HCJ 769/02 [on-line]. 11. prosince 2005 [cit. 2014-03-31]. Dostupné na: <http://goo.gl/FWQxEr>

³⁷ Nejvyšší soud Izraele. *Adalah et al. v. GOC Central Command, IDF et al.*, HCJ 3799/02 [on-line]. 23. června 2005 [cit. 2015-03-20]. Dostupné na: <http://goo.gl/ap06yC>

³⁸ CHOUCANE, Samia. The judicialization of Israeli Military Ethics. *Bulletin du Centre de recherche français à Jérusalem*, roč. 20, 2009, s. 9 [on-line]. [cit. 2015-03-20]. Dostupné na: <http://bcfrj.revues.org/6207>.

³⁹ Nejvyšší soud Izraele. *Physicians for Human Rights et al. v. O.C. Southern Command et al.* HCJ 8990/02 [on-line]. 27. dubna 2003 [cit. 2015-03-20]. Dostupné na: <http://goo.gl/6Asjml>

⁴⁰ Ještě v roce 1972 Nejvyšší soud prohlašoval, že není tím správným místem, kde by se měly řešit otázky vojensko-bezpečnostních operací. Obrana, ale třeba i zahraniční politika neměly podle tehdejší koncepce spadat pod soudní přezkum. Viz HAJJAR, Lisa. *Courting conflict: The Israeli military court system in the West Bank and Gaza*. Berkeley: University of California Press, 2005, s. 5.

⁴¹ EDELMAN, ref. 27 a CHOUCANE, ref. 38, s. 2-4

⁴² Viz k tomu BARAK, Aharon. Human rights in times of terror - a judicial point of view. *Legal studies*, roč. 28, č. 4, 2008, s. 493-505

Další rozsudky, na něž zde bohužel nezbyl prostor, se odvolávají na normy mezinárodního práva, a z mnohých prohlášení vysoce postavených izraelských politiků a armádních představitelů jasně plyne, že mezinárodní legitimita představuje pro Izrael vysokou hodnotu a právě aktivity Nejvyššího soudu k obstarání či udržení legitimacy výrazně napomáhají.

Izraelský expert Eli M. Salzberger označuje izraelskou armádu za nejvíce legalizovanou na světě, v každé jednotce je právní poradce, který vojáky školí a dohlíží na to, aby nedocházelo k excesům.⁴³ V roce 1994 byla také založena Vojenská právní fakulta, která posléze stála za vytvořením manuálu k právu ozbrojených konfliktů a vyvinula interaktivní software k simulaci kontroverzních situací. Izraelské ozbrojené síly si navíc budují silnou morální identitu, která má spočívat v čistě obranném využití vojenské síly, v respektu k normám lidství a v co nejvyšší snaze zabránit škodám na zdraví a majetku civilního obyvatelstva.⁴⁴

MÍRA AKCEPTACE ROZSUDKŮ NEJVYŠŠÍHO SOUDU IZRAELE VE VĚCÍCH OZBROJENÝCH KONFLIKTŮ

Instituce Státu Izrael (prezident, vláda, parlament, ozbrojené síly) musely „čelit“ snahám o konstituování nového aktéra (Nejvyššího soudu) velmi záhy po ustanovení vojenských vlád na palestinských okupovaných územích. Prvotní „výzva“ pro zavedenou strukturu rozhodování spočívala v otázce, zda vlastně vůbec připustit vměšování Nejvyššího soudu. V reálné rovině se museli jednotliví aktéři rozhodnout, zda budou akceptovat jeho rozhodnutí zakládající jurisdikci nejen nad činností vojenských velitelů na okupovaných územích, ale i vůči tamnímu obyvatelstvu⁴⁵ nebo aktům veřejné moci mimo území Izraele (např. výstavba židovských osad)⁴⁶. Oficiální pozici rozhodovací struktury Izraele nezpochybňovat tyto judikáty dobře vystihl názor Meira Shamgara, bývalého prezidenta Nejvyššího soudu, který konstatoval, že převážila snaha zabránit ozbrojeným silám ve svévolném chování a zachovat vládu práva. Současně tím byla vyjádřena i snaha napomoci legitimizování politiky a aktivit ostatních relevantních aktérů v této oblasti.⁴⁷ Oprávněnost soudního přezkumu byla později vůči složkám státu přímo zakotvena v Základním zákoně o soudnictví z roku 1984.⁴⁸ Nejvyšší soud byl tedy oficiálně akceptován jako další instituce vstupující do rozhodovacího procesu o problematice ozbrojeného konfliktu. Na druhou stranu, s ohledem na význam vztahů mezi jednotlivými aktéry vnitrostátní struktury nelze paušálně konstatovat, že oficiální vymezení jurisdikce Nejvyššího soudu prostřednictvím „ústavního zákona“ povede k automatickému přejímání závěrů jednotlivých rozsudků ostatními aktéry. Tento argument je mj. založen i na úvaze o přesunu části moci ve

⁴³ SALZBERGER, Eli M. Osobní konzultace s autory, 13. listopadu 2014, Brno.

⁴⁴ CHOUCHANE, ref. 38, s. 6-11

⁴⁵ Příkladem je rozhodnutí ve věci *HCJ 619/78 El Talia Weekly v. Minister of Defence*.

⁴⁶ Příkladem jsou rozhodnutí ve věci *HCJ 606, 610/78 Suleiman Tawfiq Ayyub et al v. Minister of Defense et al.* (známé pod názvem *El Beit*), nebo *HCJ 390/79 Azat Mahmad Mustafa Dweikat et al. v. State of Israel et al.* (známé pod názvem *Elon Moreh*).

⁴⁷ Srov. BENVENISTI, Eyal. *The International Law of Occupation* (2.ed.). Oxford: Oxford University Press, 2012, s. 217-223; KREZMER, David. *The Occupation of Justice: The Supreme Court of Israel and Occupied Territories*. Albany: State University of New York Press, 2002, s. 19-30

⁴⁸ Článek 15, písmeno d, odstavce 2 a 3, zakládají pravomoc dohledu Nejvyššího soudu nad činností státu, místních orgánů, představitelů veřejné moci, jiných osob vykonávajících veřejné funkce dle zákona, soudů a orgánů a osob majících dle zákona soudní nebo kvazisoudní moc. Srov. Stát Izrael. *Basic Law: The Judiciary* [on-line]. 2003 [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: <http://goo.gl/rJY4ae>

prospěch vrcholné soudní instituce, na který budou zástupci výkonné a zákonodárné moci z dlouhodobějšího hlediska přistupovat spíše neochotně. Výjimky představují zejména případy dosahování krátkodobých zájmů nebo chyb ve vyhodnocení diskutovaného procesu. Obě zkresení způsobují mylné vnímání „objektivních“ ztrát, které jsou chybně považovány za zisk. Příkladem je situace, kdy politický aktér umožní soudní přezkum určitých aktivit svého „protivníka“, aniž by si uvědomil, že tím mění pomyslná „pravidla hry“ a v budoucnu se tyto změny budou vztahovat i na něho.

Na základě vztahu mezi souladem rozhodnutí Nejvyššího soudu s konáním ostatních výše uvedených vnitrostátních aktérů (Kneset, Memšala, Izraelské obranné síly) a přijetím daného rozhodnutí ze strany těchto aktérů lze rozsudky rozdělit do tří kategorií: 1) rozhodnutí bylo v souladu s konáním státu a ostatní aktéři jej akceptovali; 2) rozhodnutí nebylo v souladu, ale ostatní aktéři ho přesto akceptovali; 3) rozhodnutí nebylo v souladu a ostatní aktéři ho neakceptovali.⁴⁹ Do první kategorie můžeme zařadit zejména rozsudky k problematice mučení. Nejvyšší soud sice judikoval zákaz krutého a nelidského zacházení během vyšetřování, ale současně uvedl, že takové jednání je ilegální zejména za absence zákonné úpravy, která by mj. mohla stanovit „šetrnější“ metody.⁵⁰ Obdobně nepřipustil užití nezbytné obrany jako legálního zdůvodnění užití mučících technik. Vyšetřovatele ovšem Soud označil za beztestné v případech, kdy mučení bylo motivováno právě tímto institutem.⁵¹ Nejvyšší soud ponechal relativně široký prostor ostatním aktérům k posuzování napadeného jednání. Výklad takové formy rozhodnutí lze doložit právě na chování jednotlivých institucí, kdy např. v prostředí Izraelských obranných sil bylo dle údajů z roku 2010 jen minimum „případů“ dovedeno až do stádia trestního stíhání.⁵² Obdobně bylo mezi lety 2001 až 2014 vyplněno více než 800 stížností na (předpokládané) mučení ze strany Izraelské bezpečnostní agentury (Šabak, Šin Bet). Policejnímu (kriminálnímu) vyšetřování nebyla podrobena ani jedna z nich.⁵³

Druhou kategorií reprezentují rozhodnutí Nejvyššího soudu týkající se výstavby židovských osad na okupovaném území, kdy Stát Izrael akceptoval i příkaz k odstranění jedné z nich. Jednalo se o případ Elon Moreh, v jehož souvislosti Soud konstatoval porušení soukromých vlastnických práv k pozemkům, které byly zabrány ve prospěch výstavby. Zábor byl totiž založen především na politických, a ne vojenských důvodech, což je v rozporu s humanitárním právem. Izrael následně změnil svoji politiku a deklaroval, že pro tyto účely budou využívány pouze veřejné, a nikoliv soukromé pozemky.⁵⁴ Důvodem akceptace těchto rozhodnutí ovšem může být i fakt, že Soud v zásadě judikoval omezení svého přezkumu pouze na problematiku ochrany vlastnických práv soukromých osob. Obecná politika

⁴⁹ Z teoretického hlediska by bylo možné zahrnout i čtvrtou kategorii, kdy Nejvyšší soud rozhodne v souladu s postojem jednotlivých aktérů, kteří ovšem takové rozhodnutí neakceptují. Za podmínek, kdy jsme již připustili jurisdikci Nejvyššího soudu, je takto předestřený stav *de facto* nelogický a ve zkoumaném prostředí se nevyskytuje.

⁵⁰ Srov. např. čl. 23 a čl. 37 rozsudku HCJ 5100/94, ref. 31

⁵¹ WEILL, Sharon. *The Law and the Occupied Palestinian Territories: the Role of the Israeli High Court of Justice* [on-line]. *Droits fondamentaux* 9, 2013, s. 20 [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: <http://goo.gl/rSCfaC>

⁵² The Public Committee Against Torture in Israel. *Israel - Briefing to the Human Rights Committee*. [on-line]. 2010 [cit. 2014-03-31], s. 13. Dostupné z: <http://goo.gl/vdqVku>

⁵³ The Public Committee Against Torture in Israel. *Chairperson of UN Human Rights Committee, International Experts and Israeli Law Professors in Amicus Briefs to Israeli High Court: Torture Occurred - Must be Investigated - Supporting Public Committee against Torture in Israel (PCATI) Petition* [on-line]. 2014 [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: <http://www.stoptorture.org.il/en/node/1964>

⁵⁴ KRETZMER, David, ref. 47, s. 89

výstavby židovských osad nijak dotčena nebyla. Navíc velmi záhy po zbourání sporné osady z případu Elon Moreh byly jednotlivé stavby znovuvybudovány v blízkém sousedství.⁵⁵

Třetí kategorie je zastoupena v rozhodnutích k užívání „živých štítů“ ze strany Izraelských obranných sil. Nejvyšší soud zakázal jak reálné krytí se za civilní (palestinské) obyvatelstvo, tak využívání tzv. „včasného varování“ (early warning) (civilista je poslán např. do obklíčeného domu, aby jeho obyvatele vyzval k odchodu a stíhanou osobu, aby složila zbraně a dobrovolně se vzdala).⁵⁶ Rozhodnutí se setkala s relativně silným odporem ze strany ostatních aktérů. Ozbrojené síly následně sice oficiálně deklarovaly akceptaci těchto rozhodnutí a změnu relevantních rozkazů, reálně ovšem využívání těchto praktik přetrvávalo.⁵⁷ Jednotlivé případy, které jsou v rozporu s diskutovaným rozhodnutím, povětšinou nejsou vůbec prošetřeny. Pokud se tak již stane a je vzneseno obvinění, zpravidla následuje pouze disciplinární řízení namísto trestního. Příkladem je stíhání brigádního generála Yair Golana, který rozkázal využití procedur „včasného varování“ v pěti případech. Trestem ale byly „pouhé“ disciplinární sankce.⁵⁸ Obdobné problémy se (pravděpodobně) vyskytly/vyskytují i u otázky „cíleného zabíjení“ (targeted killing). Relevantní judikát⁵⁹ totiž mj. předpokládá ustanovení speciální komise, která by nezávisle a nestranně *ex post* vyšetřila každý případ takového jednání. Do dnešního dne byla ovšem vyhotovena a zveřejněna pouze jediná zpráva, která se týkala zmiňovaného případu z roku 2002.⁶⁰ Další vyšetřování a vlastně i existence tohoto orgánu jsou předmětem spekulací, přičemž lze nalézt odkazy na neúspěšné „snahy“ navázat na tyto aktivity.⁶¹

⁵⁵ WEILL, Sharon, ref. 51, s. 14

⁵⁶ Podrobněji např. OTTO, Roland. Neighbours as human shields? The Israel Defense Forces' "Early Warning Procedure" and international humanitarian law [on-line]. *IRRC* 86 (856), 2004 [cit. 2015-03-29], s. 771-787. Dostupné z: http://www.icrc.org/eng/assets/files/other/irrc_856_otto.pdf

⁵⁷ Srov. např. s Human Rights Council. *Human Rights in Palestine and Other Occupied Arab Territories - Report of United Nations Fact - Finding Mission on Gaza Conflict* [on-line]. 2009 [cit. 2015-03-29], s. 218-230. Dostupné z: <http://goo.gl/uvj7K0>

⁵⁸ WEILL, Sharon, ref. 51, s. 25

⁵⁹ Nejvyšší soud Izraele. 1. *The Public Committee against Torture in Israel* a 2. *Palestinian Society for the Protection of Human Rights and the Environment v. The Government of Israel et al.*, HCJ 769/02 [on-line]. 11. prosince 2005 [cit. 2015-03-29]. Dostupné na: <http://goo.gl/UeJuji>

⁶⁰ Podrobněji Salah Shehadeh-Special Investigatory Commission. *A report by the Special Investigatory Commission which investigated the targeted killing of Salah Shehadeh which took place in Gaza city on July 22, 2002, was submitted today to Prime Minister Benjamin Netanyahu* [on-line]. 2011 [cit. 2015-03-29]. Dostupné na: <http://goo.gl/5SRZGS>

⁶¹ Např. OREN, Amir. Israeli military hiding targeted killing investigative panel [on-line]. *Haaretz*, 31.5.2014 [cit. 2015-03-29]. Dostupné na: <http://goo.gl/QIDhJ0>

ZÁVĚR

Prostřednictvím případové studie Státu Izrael zaměřené na oblast vedení ozbrojených konfliktů jsme se snažili identifikovat a zdokumentovat konstituování nového aktéra v rámci vnitrostátní rozhodovací struktury tvořené prezidentem, vládou (Memšalou), parlamentem (Knesetem) a ozbrojenými silami (Izraelské obranné síly), kterého představuje vnitrostátní soudnictví, konkrétně Nejvyšší soud. Tento vývoj je spojen s trendem tzv. judicializace, kdy dochází k expanzi působnosti soudů, a to na úkor politiků nebo administrativy. V obecné rovině patřilo rozhodování o vedení ozbrojeného konfliktu ještě donedávna mezi problematiku, které se tento fenomén spíše vyhýbal. Příklad Nejvyššího soudu je v tomto ohledu mírně specifický, protože do zavedených procesů začal vstupovat již v 70. letech minulého století. Jeho chování tak může do určité míry posloužit k predikování vývoje i v jiných liberálnědemokratických státech (při zohlednění specifik spojených s charakterem Státu Izrael), které vstupují do ozbrojených konfliktů.

Z rozhodovací praxe Nejvyššího soudu byla v textu představena tři obecná témata (aspekty) izraelsko-palestinského konfliktu, které lze např. z pohledu mezinárodního práva nebo problematiky lidských práv označit minimálně za kontroverzní. Jedná se o problematiku nakládání s okupovaným územím, respektive legality zaboru soukromých pozemků. Rozhodnutí Soudu směřovala proti počínání armády a osadníků a dokonce přikazovala vyklizení zabraného území. Dále pak rozsudky vztahující se k nešetrnému vyslýchání vězňů. Mučení bylo jejich prostřednictvím sice zakázáno jako nástroj běžné výslechové praxe, ale současně zůstalo jeho použití tolerováno za výjimečných okolností a za předpokladu existence zákonného podkladu. Třetím tématem je zabíjení středně a výše postavených palestinských militantů bez jakéhokoliv soudního procesu. Pro legalitu cíleného zabíjení stanovil Soud čtyři kumulativní podmínky (viz výše). Užívání „živých štítů“ a „včasného varování“ ovšem zakázal úplně.

Uznávání jednotlivých rozsudků ze strany ostatních aktérů veřejné moci se ale různí. Prakticky bezproblémové jsou situace, kdy Soud rozhoduje v souladu s nastavenou politikou. Soudní rozhodování pak v zásadě slouží k podpoře či ospravedlnění daných aktivit. Na druhou stranu, soulad mezi judikaturou a politikou nenastává vždy. Soud pak vlastně vystupuje v roli odpůrce rozhodnutí ostatních aktérů. Možným následkem jsou komplikace při vymáhání rozsudků, což vyplývá z nezbytného podvolení se autoritě Nejvyššího soudu. V obecné rovině lze dovozovat, že ostatní aktéři budou snáze akceptovat takové zásahy do jejich chování, které budou směřovat pouze k dílčím aspektům bez narušení (zákazu) jako celku. Zjednodušeně řečeno, aktéři nebudou muset přehodnotit celý svůj přístup, ale pouze upravit některé prvky. Příkladem jsou výše zmiňované rozsudky spojené s problematikou nakládání s okupovaným územím. Vykonatelnost rozhodnutí Soudu, v jejichž důsledku by mělo dojít k přehodnocení celkového postoje, je pak mnohem více zatížena snahami o marginalizaci jejich významu, respektive odmítáním judikovaných omezení. Navzdory těmto překážkám lze ale v zásadě konstatovat, že se Nejvyššímu soudu podařilo prosadit i do rozhodování o vedení ozbrojených konfliktů a stal se tak neopominutelným aktérem v této oblasti. Musíme totiž zohlednit mj. vcelku unikátní postavení Nejvyššího soudu v rámci izraelské společnosti, kde je této instituci přisuzována značná prestiž a popularita. Z tohoto důvodu je pro ostatní aktéry rozhodovací struktury v podstatě nemožné naprosto ignorovat příslušná soudní rozhodnutí, byť by nekorespondovala s jejich zájmy. Takové chování by totiž mohlo být interpretováno až za popírání základních principů, na kterých je

Stát Izrael vybudován, což je v tomto kontextu „nemyslitelné“.⁶² Tento předpoklad dokládá např. i výše zmiňovaná situace kolem zřízení speciální komise, která by měla posuzovat legalitu případů „cíleného zabíjení“. Navzdory problémům provázejícím její ustanovení nedošlo k odmítnutí závěrů Nejvyššího soudu a lze identifikovat aktivity např. ze strany vlády, které směřují k jejich naplnění.⁶³

⁶² Např. SALZBERGER, Eli M., ref. 43

⁶³ Např. Salah Shehadeh-Special Investigatory Commision, ref. 60